

สังคายนาครั้งที่ ๓

เรื่องสังคายนาที่ปรากฏในวินัยปิฎกมีเพียงครั้งที่ ๑ กับครั้งที่ ๒ ส่วนเรื่องการสังคายนาครั้งที่ ๓ มีปรากฏในชั้นอรรถกถาอันพอเก็บใจความได้ดังนี้

สังคายนาครั้งที่ ๓ กระทำที่อโศการาม กรุงปาตลีบุตร ประเทศอินเดีย พระโมคคัลลีบุตรติสสเถระ เป็นหัวหน้า มีพระสงฆ์ประชุมกัน ๑,๐๐๐ รูป ทำอยู่ ๙ เดือนจึงแล้วเสร็จ สังคายนาครั้งนี้กระทำภายหลังที่พระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้ว ๒๓๕ ปี ข้อปรากฏในการทำสังคายนาครั้งนี้คือพวกเดียรถีย์ หรือนักบวชศาสนาอื่นมาปลอมบวช แล้วแสดงลัทธิศาสนาและความเห็นของตนว่าเป็นพระพุทธศาสนา พระโมคคัลลีบุตรติสสเถระ ได้ขอความอุปถัมภ์จากพระเจ้าอโศกมหาราช ชำระสอบสวน กำจัดเดียรถีย์เหล่านั้นจากพระธรรมวินัยได้แล้ว จึงสังคายนาพระธรรมวินัย

มีข้อน่าสังเกตว่า ในการทำสังคายนาครั้งนี้ พระโมคคัลลีบุตร ได้แต่งคัมภีร์กถาวัตถุ ซึ่งเป็นคัมภีร์ในอภิมปิฎกเพิ่มขึ้นด้วย ตามประวัติว่าบทตั้งมืออยู่เดิมแล้ว แต่ได้แต่งขยายให้พิสดารออกไปเรื่องกถาวัตถุเป็นเรื่องคำถาม-คำตอบเกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีคำถาม ๕๐๐ คำตอบ ๕๐๐ และเมื่อทำสังคายนาเสร็จแล้ว ก็ได้ส่งคณะทูตไปประกาศพระพุทธศาสนาในประเทศต่างๆ รวมทั้งพระมหินทเถระผู้เป็นโอรสพระเจ้าอโศก ได้นำพระพุทธศาสนาไปประดิษฐานในลังกาเป็นครั้งแรก การส่งสมณทูตไปทิศต่างๆ ครั้งนั้นถือหลักว่าให้ไปครบ ๕ รูป เพื่อจะได้ให้การอุปสมบทแก่ผู้เลื่อมใสได้ แต่คงไม่ได้ระบุชื่อหมดทั้ง ๕ โดยมากออกนามเฉพาะท่านผู้เป็นหัวหน้า